

пов'язується з колірною гамою і оздобленням поверхонь, дизайном обладнання, оформленням деталей, освітлення, озеленення та ін.

Важливим елементом інтер'єру ресторанних залів є освітлення. У готелях воно повинно створювати комфортні умови для проживання гостей й сприяти ефективному обслуговуванню гостей.

Також важливу естетичну роль в оформленні внутрішнього простору ресторанних підприємств відіграють художні твори мистецтва: скульптура, кераміка, озеленення.

Останнє в інтер'єрі ресторанів – особливий компонент декоративного оформлення, що виконує як естетичні, так і утилітарні функції. За допомогою озеленення можна підвищити художню виразність внутрішнього простору, удосконалити його функціональну організацію. Утилітарна функція рослин полягає у створенні сприятливого мікроклімату у приміщенні.

Простою і чіткою має бути розстановка меблів у залах самообслуговування, забезпечує вільний прохід до столиків, зручності для споживачів і працівників закладу. Зараз в ресторанах та вечірніх кафе застосовуються в основному прямокутні столи, вони зручніші, ніж круглі, і дозволяють раціонально використовувати площу залу.

Огляд літератури дав змогу зробити висновок, що робіт з естетичного комфорту ресторанної зали, як основи культури обслуговування в закладах громадського харчування в Україні сьогодні бракує. В результаті можна констатувати те, що ресторанний інтер'єр розвивався в руслі архітектурно-художніх тенденцій. Важливо також відмітити, що комфорт відображає не тільки «середовище дії», але й «середовище сприйняття».

ЛІТЕРАТУРА

1. Архіпов В. *Організація ресторанного господарства* : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / В. Архіпов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 280 с.
2. Білодід Ю. *Основи дизайну* : навч. посіб. / Ю. Білодід, О. Поліщук. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2004. – 240 с.
3. *Гостинично-ресторанний бізнес*, К. : 2012 р. – №2. – С 50-56.
4. Грякалов А. *Эстетика в общественном питании* / А. Грякалов. – СПб. : Прогресс, 1999. – 409 с.
5. Маркузон В. *Семиотика и художественные проблемы предметно-пространственной среды* / В.Ф. Маркузон // *Эстетические проблемы дизайна*. – М., 1978. – С. 50–58.
6. Цветкова О. *Детали интерьера. Советы по оформлению интерьера* / О. Цветкова. – М. : Ниола – пресс, 2010. – 64 с.
7. Школьна О. *Фарфор-фаянс України ХХ століття: інфраструктура галузі, промислова та економічна політика, організаційно-творчі процеси: [у 2 кн.]* / О. Школьна – К. : День печати, 2013. – Кн. 2, Ч. 1: *Історія виробництва. Таблиці. Реєстр імен провідних майстрів галузі*. – 400 с. : іл.

УДК: 37.015.31.02:745/749(477.53)

*Наталія Дігтяр
(Луганськ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ ХУДОЖНІХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ПОЛТАВЩИНИ В ІНТЕР'ЄРІ СУЧАСНОГО ШКІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті розкривається проблема виховання школярів Полтавщини на краєвих зразках народного декоративно-прикладного мистецтва регіону. На думку автора, ефективному вихованню учнів сприятиме застосування етнодизайну в інтер'єрі сучасного шкільного середовища. Використання художніх народних традицій в оформленні шкільного середовища сприятиме засвоєнню художнього та життєвого

досвіду поколінь, системи матеріальних та духовних цінностей, моральних норм, традицій, звичаїв, обрядів свого регіону; вираженню національної самоідентифікації учнів; вихованню справжнього патріота та громадянина своєї держави.

Ключові слова: інтер'єр сучасного шкільного середовища, художні народні традиції Полтавщини, народне декоративно-прикладне мистецтво, етнодизайн, виховання, школярі.

The article deals with the problem of education in schools in Poltava region best examples of folk arts and crafts of the region. According to the author the effective education of students will promote the use of folk arts in interior modern school environment. Using the art of folk traditions in the design of the school environment contribute to mastering the art and life experience of generations of material and spiritual values, moral norms, traditions, customs and rituals of their region; expression of national identity of students; education of a true patriot and a citizen of the state.

Key words: interior modern school environment, artistic folk traditions Poltava, folk arts and crafts, folk arts in interior, education, students.

Постановка проблеми. Від естетичної виразності оточуючого середовища залежить не тільки емоційний настрій людини. Художні переваги інтер'єру активно впливають на формування духовних та моральних якостей, виховують особистість. Особливо відчутний вплив естетичних факторів на дітей та підлітків.

Полтавщина – один з унікальних регіонів України, де досить широко представлені майже всі різновиди народного декоративно-ужиткового мистецтва, а, отже, маємо необмежені можливості впливу на формування системи цінностей особистості. Народні зразки килимарства, вишивки, вибійки, ткацтва, кераміки, малярства, народного розпису, писанкарства, дереворізьблення, лозоплетіння – прояви художньої геніальності майстрів нашого краю. Наукові пошуки у цьому напрямку актуалізують проблему застосування у вихованні особистості не тільки мистецької спадщини усєї держави, а художніх надбань саме рідного краю, оскільки для учнів найближче соціокультурне середовище є відправним пунктом на шляху до пізнання особливостей свого народу, країни, світу в цілому.

Аналіз останніх актуальних досліджень. Проблеми етнодизайну, інтр'єру шкільного середовища з використанням художніх народних традицій, зважаючи на актуальність, вирішувалися у численних наукових дослідженнях здавна. Зокрема, питання формування творчої особистості на кращих зразках народної культури відображено у працях класиків вітчизняної педагогіки Г. Ващенко, С. Русової, І. Стешенка, В. Сухомлинського, К. Ушинського. Питання етнодизайну, використання різновидів народного мистецтва у створенні шкільного середовища широко розроблялися і сучасними педагогічними дослідженнями. Шляхи оптимізації дизайн-освіти розглядали А. Бровченко, В. Даниленко, Л. Корницька, О. Крижанівський, Г. Максименко, С. Мигаль, В. Прусак, Р. Силко, П. Татіївський, Б. Тимків. Дослідники одностайні у тому, що спілкуючись з народним мистецтвом, дитина переймає загальнолюдський, національний та місцевий досвід художньої, естетичної та раціональної організації навколишнього середовища.

У зв'язку з цим, актуалізується проблема створення етнодизайну сучасного шкільного середовища під впливом художніх народних традицій саме рідного краю. Отже, **метою** статті є дослідження художніх народних традицій Полтавщини та їх використання в інтер'єрі сучасного шкільного середовища.

Виклад основного матеріалу. Національною доктриною розвитку освіти України та Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Законами України «Про загальну середню освіту» і «Про позашкільну освіту», «Концепцією позашкільної освіти і виховання» визначено, що метою виховання є

активізація, формування й розвиток творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формування системи її гуманістичних та моральних цінностей. Активним зовнішнім чинником у вихованні особистості є народне декоративно-прикладне мистецтво. Адже художні народні традиції зберігають національну самобутність народу, найголовніші цінності в культурі, транслюють художній та життєвий досвід поколінь, конструктивно спрямовують особистість в майбутнє.

Педагогічний потенціал народного мистецтва у вихованні молоді надзвичайно великий. Загальноосвітній процес передбачає активне включення дитини в шкільне середовище. Його виховний і розвиваючий вплив є одним з провідних факторів, що керує поведінкою особистості, спрямовує вибір вірного шляху в житті [1].

Полтавщина завжди була багата на різновиди народних ремесел та талановитих умільців. Тисячі народних митців століттями передавали наступним поколінням художні народні традиції, розкриваючи у своїх творах багатство духовної культури народу. Полтавщина – потужний культурно-мистецький центр України. Своєрідність природних та історико-культурних умов життя знайшли своє відображення у різноманітності проявів народної художньої творчості.

Серед безлічі різновидів народного декоративно-прикладного мистецтва регіону особливе місце займають ті, що набули світової слави – полтавська вишивка, килимарство та гончарство. Саме населені пункти Полтавщини – Решетилівка та Опішня включені до переліку осередків народних промислів України, що потребують підтримки держави, з метою відродження традиційного народного мистецтва [6].

Вишивка – один з поширених видів декоративно-прикладного мистецтва, в якому візерунок, зображення виконується ручним чи машинним способом на різних тканинах та інших матеріалах лляними, бавовняними, шовковими, вовняними нитками, а також бісером, перлами і т. ін.[1, с. 33]. Колір і фактура домотканого полотна були виразним фоном для орнаменту. Для Полтавщини характерні орнаменти, що виконуються швами: хрестик, плутаний хрестик, подвійний прутик, мережка, вирізування, виколювання, лиштва, та ін. Жіночі та чоловічі сорочки, рушники вишивали здебільшого білими нитками, проте їм властиві і поліхромні орнаменти, які вишивали переважно грубою ниткою, завдяки чому візерунки справляють враження рельєфних [4]. На Полтавщині до традиційних осередків вишивки належать Решетилівка, Опішня, Кременчук, Лубни, Великі Сорочинці. Особливістю полтавської вишивки є поєднання рослинного та геометричного орнаментів. Усі композиції геометричного орнаменту мають спокійно-розмірений ритм руху, що у поєднанні з використанням величезного арсеналу технік вражає своєю вишуканістю і аристократизмом. Полтавська вишивка також багата і рослинними візерунками. На вишиванках майстри народної творчості часто зображують троянди, маки, виноград, калину, хміль, викладаючи їх у магичні узорі – обереги, символи. Елементи тваринного стилю, втрачали свою впізнаність, проте зберегли свій первісний зміст в назвах. На рушниках, сорочках Полтавщини зустрічаються стилізовані зображення качок, півнів, метеликів, джмелів [2, с. 39]. Найпопулярнішою технікою вишивки на Полтавщині є «лиштва», або «лічильна гладь», пов'язана і точним рахунком ниток полотна, а отже існує і велика кількість узорів, вишитих «лиштовою». Поєднання різноманітних технік полтавської вишивки збагачує виразність композицій, вирізняє їх з-поміж вишивок інших регіонів України [2, с. 41].

Не можна оминати ще один різновид народного декоративно-прикладного мистецтва, яким по праву має гордитися Полтавщина – мистецтво килимарства та створення гобеленів. Здавна люди оздоблювали килимами, гобеленами своє житло: вистилали ними підлогу і меблі, прикрашали стіни. Килими, гобелени широко використовуються в декоруванні сучасного інтер'єру. Килим, гобелен у ткацтві – виріб, тканий з кольорової вовни або шовку, бавовняної або лляної пряжі. Ткали килими на вертикальних або горизонтальних верстатах [5].

У полтавських килимах відчувається вплив східних і західноєвропейських мистецьких стилів, зокрема стилю бароко. Решетилівським гобеленам притаманна м'яка, помірна кольорова гама. Орнамент складається із зображень квітів, більше чи менше стилізованих, або галузок з квітами, розташованих ритмічно чи пов'язаних у загальний узор або центричну квіткову композиція. Традиційні популярні символи – дерево життя, калина, соняшники, птахи. Улюбленими кольорами полтавських килимарів є синій, чорний, жовтий, сірий. Техніка створення полтавських гобеленів доволі складна. Матеріалом переважно слугувала кольорова вовна. Найцінніші килими мають основу теж з вовни. Переважно на основу гобелена йшла лляна чи конопляна круто скручена пряжа. Для фарбування пряжі майстри використовували рослинні барвники. Особливою красою і виразністю відзначаються полтавські килими з квітковими орнаментами, зображенням птахів, що розчиняються у квітковому різнобарв'ї. Вільний рисунок природних, майже реалістичних квітів та птахів розміщували на різнокольоровому тлі [5].

Проте, найбільш відомими на Україні та й в усьому світі є гончарні опішнянські вироби. Гончарство – виготовлення найдавнішого штучного матеріалу, відомого людству. Гончарство існувало там, де були придатні для цього глини. Добуту глину очищали від механічних домішок, потім місили, виготовляли з неї вироби, підсушували їх і випалювали. Спочатку вироби ліпили вручну на гончарному крузі і випалювали на відкритих вогнищах або у звичайних печах [6].

Опішнянські гончарні вироби мають своє унікальне колірне рішення, розмаїття пластичних форм, змістове вирішення та функціональне призначення. Здавна у традиційній культурі українців гончарний посуд був на важливому місці. Глечик у свідомості українців був сакральним виробом, його використовували у весільній, поминальній обрядовості [3]. Миски створювали не тільки для страв, а й для оздоблення інтер'єру. Здавна визнаним композиційним елементом українського традиційного житла був мисник – відкрита дерев'яна шафа для посуду, з декількома полицями. Опішнянські глечики, гладушки, тарелі, куманці, макітри, горщики, кухлі вражають традиційним добром співвідношень форм і декору, вселяють у юні душі учнів захоплення результатом кропіткої і довготривалої праці.

Використання елементів етнодизайну, як то: полтавські вишивані вироби, гобелени, опішнянські гончарні вироби у декорі інтер'єрів класних приміщень, коридорів шкіл, створює цілий високо естетичний художній ансамбль, гармонізує шкільне середовище, створюючи органічну єдність предметного оточення і процесу діяльності, активної участі в ньому учня, несе в собі певне значення навантаження. Інтер'єр, в якому втілені народні художні традиції є чинником активного формуючого впливу на учня, що формує певне емоційне відношення до оточення, і поваги до діяльності людини і самої людини в цілому.

Висновки. Таким чином, використання художніх народних традицій Полтавщини в інтер'єрі сучасного шкільного середовища – умова та засіб оптимізації виховного впливу на особистість. Саме через інтер'єр шкільного приміщення відбувається опосередковане управління процесом формування і розвитку учнів.

Етнодизайн сучасного шкільного середовища з урахуванням особливостей народного декоративно-прикладного мистецтва свого регіону сприятиме формуванню у учнів усвідомлення глибокого зв'язку зі своїм рідним краєм, участь у його справах, турбота про його благо; відповідальності за його долю, збереження та примноження національної культури, традицій, звичаїв, обрядів; дотримання моральних норм і правил – сприятиме вихованню справжнього патріота та громадянина своєї малої Батьківщини і загалом усієї держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є.А. *Естетичне виховання підлітків засобами народного мистецтва.*: 13. 00.01 – теорія та історія педагогіки.: Автореф. дис. ... канд. пед. наук / Прикарпатський ін-т. ім. Василя Стефаника. –

- Івано-Франківськ, 1996. – 24 с.
2. Гасюк Є.О., Степан М.Г. *Художнє вишивання: Альбом.* – Київ: Вища школа, 1982. – 240 с.: іл.
 3. Данченко Леся. *Народна кераміка середнього Придніпров'я / Леся Данченко.* – К.: Мистецтво, 1974. – 190 с.
 4. Николаева Т.А. *Украинская народная одежда. Среднее Поднепровье / Т.А. Николаева.* – Київ: Наукова думка, 1987. – 246 с.: іл.
 5. Козут Г.В. *Українські «панські» килими XVII-XVIII ст. (Історія та стилістика) : 17.00.06 — декоративно-прикладне мистецтво.: дис. ... канд. мистецтвознавства / Львівська академія мистецтв.* – Львів , 2003. – 183 с.
 6. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 р. № 336-р "Концепція Державної програми збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на 2006-2010 роки" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/336-2006-%D1%80>*
 7. Щербань А.Л. *Декор глиняних виробів Лівобережної України від неоліту до середньовіччя [Текст] : монографія / А.Л. Щербань ; Нац. акад. наук України, М-во культури України, Ін-т народознавства НАН України, Нац. музей-заповідник укр. гончарства в Опішному.* - Полтава : АСМІ, 2011. – 247 с.

*Олег Перець
(Полтава, Україна)*

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО СЕРЕДОВИЩНОГО МИСЛЕННЯ У СТИЛЬОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ НА ПОЛТАВЩИНІ

На основі аналізу процесів творення українського стилю в мистецтві та архітектурі Полтавщини встановлено, що українські стилістичні пошуки початку XX ст., слід розглядати як перші кроки у виробленні принципів художньої організації національного предметно-просторового середовища сучасного типу.

Ключові слова: національне предметно-просторове середовище, український модерн, український стиль.

Based on the analysis of the processes of creating the Ukrainian style in the art and architecture of Poltava, it is established that Ukrainian stylistic searches of the beginning of the 20th century should be considered as the first steps in creating the principles of artistic organization of the national, subject-spatial environment of the modern type.

Key words: national subject-spatial environment, Ukrainian modern, Ukrainian style.

Постановка проблеми. Порушення спадкоємності традицій найбільш наочно відбувається у сфері художньо-дизайнерської організації довкілля. З метою формування гуманістичного, єдиного, естетично осмисленого предметно-просторового середовища, якому притаманні риси національної та регіональної своєрідності, слід будувати середовищну стратегію на ґрунті свідомої інтерпретації, коли вивчаються та опрацьовуються засоби традиційної архітектурно-художньої композиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливим теоретичним підґрунтям даного дослідження є спільна праця А.В. Іконнікова, М.С. Кагана, В.Р. Пилипенко, С.В. Потапова, Ю.Б. Тупталова [8], які з позицій аксіологічної естетики вибудовують концепцію естетичної цінності в архітектурі та дизайні, критикуючи тотальну уніфікацію, яка виключає гуманістичні цінності з переліку цілей середовищного творення.

Зосереджуючись на загальносвітових тенденціях розвитку середовищного дизайну, згадані автори лише побіжно торкаються питань осмислення традиційних